

СЕКЦІЯ 2. ПЕДАГОГІЧНА ТА ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ

УДК 159.953.5
DOI 10.32999/ksu2312-3206/2019-4-8

**ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МЕТАКОГНІТИВНОГО МОНІТОРИНГУ
В НАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ**

Балашов Едуард Михайлович,
кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології та педагогіки
Національний університет «Острозька академія»

eduard.balashov@oa.edu.ua
orcid.org/0000-0002-6486-0494

У статті автор проаналізував основні теоретичні підходи та методологічні методи щодо розуміння метакогнітивного моніторингу особистості.

Мета статті – теоретично проаналізувати підходи до вивчення метакогнітивного моніторингу та його зв'язку з ефективною навчальною діяльністю студентів у ЗВО. Також розглянуто його зв'язок із навчальною діяльністю студентів на основі аналізу теоретичних досліджень вітчизняних і закордонних учених.

Методи. У роботі використані теоретичні і порівняльні методи дослідження метакогнітивного моніторингу в навчальній діяльності.

Необхідність вивчення метакогнітивного моніторингу зумовлена його впливом на успішність здійснення навчальної діяльності студентів. У результаті критичного аналізу наукових джерел і праць ми помітили відсутність єдиного підходу до визначення поняття метакогнітивного моніторингу та структури процесів метапізнання особистості під час навчального процесу. Цей дисонанс ускладнює методологічне вивчення цього феномену особистості й унеможливорює отримання об'єктивних результатів, оскільки кожний підхід і автор розуміють метакогнітивний моніторинг по-іншому, виділяючи різноманітні складові частини та чинники, які визначають успішний перебіг даного процесу.

Шляхом узагальнення теоретичних праць визначено, що метакогнітивний моніторинг – це здатність до оцінювання поточного стану когнітивної активності, спрямованого на відстеження того, чи правильно суб'єкт вирішує поставлену проблему, а також на встановлення рівня розуміння опрацьованого матеріалу. Виявлено, що високі показники розвитку метакогнітивного моніторингу, які вимірюються за допомогою різних варіантів опитувальників, позитивно корелюють із навчальними досягненнями студентів, а також з успішністю виконання тестів знань.

Результати аналізу підтвердили, що учасники навчального процесу, які показують більш точний метакогнітивний моніторинг успішності виконання тестів контролю знання, мають більш високі бали за цими тестами, а також мають високі показники навчальної успішності в університеті.

Висновки. Теоретичний аналіз підтвердив необхідність подальшого емпіричного вивчення процесу метакогнітивного моніторингу під час навчальної діяльності студентів і розроблення власного авторського психодіагностичного інструментарію, який допоміг би об'єктивно оцінити перебіг метакогнітивного моніторингу особистості на основі аналізу академічної успішності та навчальної діяльності студента загалом.

Ключові слова: *метапізнання, метакогнітивний моніторинг, метакогнітивний контроль, метакогнітивні знання, навчальна діяльність.*

**PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF METACOGNITIVE MONITORING
IN LEARNING ACTIVITIES OF STUDENTS**

Balashov Eduard Mykhailovych,
Candidate of Science in Psychology,
Associate Professor at the Department of Psychology and Pedagogy
National University of Ostroh Academy

eduard.balashov@oa.edu.ua
orcid.org/0000-0002-6486-0494

The author has analyzed the main theoretical approaches and empirical methods to understanding metacognitive monitoring of personality.

Purpose. The purpose of the article was to investigate its connection with student's educational activity based on analysis of theoretical studies of domestic and foreign scientists.

Methods. The theoretical and comparative methods of studying metacognitive monitoring in learning activities have been used in the work.

The necessity in studying the aspects of metacognitive monitoring has been caused by its impact on students' learning activities.

Results of critical analysis of scientific sources and works, has helped to determine lack of a unified approach to the definition of a concept of metacognitive monitoring and the structure of the processes of a personality's metaknowledge during the learning process. Therefore, this dissonance has complicates the methodological studying of this personality phenomenon and prevents obtaining the objective results, since each scientists and approach understand metacognitive monitoring differently, distinguishing various components and factors, which determine the successful progress of this process.

In the result of general analysis of the theoretical scientific works, it has been determined that metacognitive monitoring is the ability to evaluate the current state of cognitive activeness, directed at monitoring whether the subject solves the problem correctly and establish level of subject's understanding of the processed materials.

Conclusions. It has been researched that high indicators of metacognitive monitoring development, measured by various questionnaires, positively correlate with students' academic achievements and success in execution of knowledge testing. Analysis confirmed that the participants of learning process demonstrating more accurate metacognitive monitoring in executing tests for control of knowledge, have higher points in this testing, and higher average marks in their learning success. Studying theoretical sources confirmed the necessity to further empirically research the aspects of the process of metacognitive monitoring in learning activities of students, and develop the author's psychodiagnostic tools for it, which would certainly assist in evaluation of metacognitive monitoring of students based on their academic performance and learning activities of students.

Key words: *meta-knowledge, metacognitive monitoring, metacognitive control, metacognitive knowledge, educational activity.*

Вступ

Необхідність вивчення метакогнітивного моніторингу зумовлена його впливом на успішність здійснення навчальної діяльності студентів. У результаті критичного аналізу наукових джерел та праць ми помітили відсутність єдиного підходу до визначення поняття метакогнітивного моніторингу та структури процесів метапізнання особистості під час навчального процесу. Цей дисонанс ускладнює методологічне вивчення цього феномену особистості й унеможлиблює отримання об'єктивних результатів, оскільки кожний підхід і автор розуміють метакогнітивний моніторинг по-іншому, виділяючи різноманітні складові частини та чинники, які визначають успішний перебіг даного процесу.

1. Теоретичне обґрунтування проблеми

Вивчення метакогнітивного моніторингу, що є способом відстеження суб'єктом власної пізнавальної активності та її результатів у процесі виконання будь-якого пізнавального завдання, сьогодні набуває значного поширення, особливо з огляду на важливість ролі цього метакогнітивного явища в навчальній діяльності. Це пояснюється тим, що в сучасному інформаційному суспільстві в контексті інформаційної перенасиченості освітнього простору необхідним є вміння правильно та конструктивно здійснювати моніторинг навчального матеріалу, адже від цього залежить, як той, хто навчається, регулюватиме власне пізнання у процесі навчання.

Актуальність досліджень метапізнання загалом і процесів метакогнітивного моні-

торингу зумовлена схильністю багатьох людей до викривленого уявлення про те, що вони знають і не знають насправді, а також наскільки вони компетентні у вирішенні завдань навчального характеру. Зазвичай людям притаманна властивість до завищених оцінок власних пізнавальних можливостей, ніж це є насправді. Це явище, яке Дж. Меткалф назвала «когнітивним оптимізмом», нерідко є причиною неефективності метакогнітивного моніторингу, оскільки здатне породжувати ілюзію знання як надмірно завищену впевненість у знанні за його відсутності.

Реалізація ефективного метакогнітивного моніторингу полягає в дотриманні всіма учасниками навчального процесу цілої низки умов, спрямованих на ефективну співпрацю й отримання позитивного результату. Навчальна діяльність студентів потребує не лише організації роботи на занятті, а й формування відповідних навиків осмислення проблем, що розглядаються в рамках курсу, якості засвоєння інформації, моніторингу навчального процесу.

Необхідність зосереджувати увагу на такому метакогнітивному явищі значною мірою зумовлена сучасною системою освіти, яка потребує врахування не лише результативних характеристик діяльності того, на кого спрямовано навчальний процес, але й різноманітних параметрів, здатних характеризувати уявлення суб'єкта про сам процес навчання і його результати.

2. Методологія та методи

Особливості метапізнання як основи метакогнітивного моніторингу загалом, а також основні характеристики метаког-

нітивного моніторингу як регулятивного аспекту метапізнання, його основні аспекти та сферу впливу на процес навчальної діяльності зокрема розкривають у своїх працях такі науковці, як: Р. Ключе (метакогнітивні процеси у структурі метапізнання), С. Тобіас і Г. Еверсон (метакогнітивний моніторинг знань), Л. Наренс (метапізнання й особливості метапам'яті), Р. Деннісон (діагностика метакогнітивної включеності в діяльність), Ф. Джонсон (метапам'яті і особливості процесу навчання), С. Максименко й І. Пасічник (розвиток когнітивної психології, метакогнітивний моніторинг навчальної діяльності), Т. Хомуленко (метапам'яті і когнітивні стилі), В. Волошина та Р. Каламаж (метакогнітивні судження, метапам'яті, метапізнання), Т. Доцевич (саморегуляція у вищій школі), І. Скітяєва (метакогнітивні процеси особистості), М. Кашапов (діагностика самооцінки метакогнітивних знань і метакогнітивної активності), А. Самойліченко (рефлексивність, метакогнітивні здібності студентів) та ін.

Оскільки метакогнітивний моніторинг є складовою частиною метапізнання особистості, то варто зазначити, що в широкому розумінні цю проблему досліджували Ж. Піаже, Дж. Брунер, Д. Міллер, П. Ліндслей, Д. Норман (розуміння онтогенетичних, педагогічних, структурно-функціональних аспектів, організації та контролю особистістю пізнавальної діяльності). У межах дослідження когнітивних стилів можна відзначити праці Г. Віткіна, Дж. Келлі, Дж. Кагана, М. Холодної й інших. Безпосередньо дослідженню проблем метапізнання та метакогнітивного моніторингу особистості присвячували свої наукові роботи закордонні вчені Дж. Флейвелл (дослідження компонентів метапізнання, метапам'яті), А. Браун (метамислення і його функції, метакогнітивне знання, метакогнітивна регуляція), Дж. Данлоскі та Дж. Меткалф, (моніторинг, контроль, метапам'яті), М. Дж. Серра (експліцитні судження в когнітивних процесах), Г. Шро та Д. Мошман (метакогнітивний моніторинг як регулятивний аспект метапізнання), Т. Нелсон, Л. Наренс і А. Коріат (метакогнітивний моніторинг навчальної діяльності), А. Ефклідес (метакогнітивний досвід), К. Забрукі та Л. Аглер (метакогнітивні аспекти навчання особистості), А. Карпов (рефлексивність і рефлексивні механізми в навчальній діяльності), Т. Чеснокова (самосвідомість у навчальній діяльності), та вітчизняні науковці: М. Августюк (ілюзія знання в метакогнітивному моніторингу навчальної діяльності), І. Аршава й Е. Носенко (саморегуляція й емоційна стійкість особистості), Р. Каламаж (мета-

пам'яттеві судження та когнітивні процеси, метакогнітивний моніторинг у навчальній діяльності), І. Пасічник (метакогнітивний моніторинг, регуляція метапізнання), Є. Савін і А. Фомін (зв'язок між предметно-специфічними знаннями та метакогнітивними навичками), М. Холодна (когнітивні стилі, метакогнітивний досвід у навчальній діяльності) та ін.

Дж. Флейвелл розмежує поняття «метапам'яті» і «метапізнання» і, виокремивши метакогнітивний моніторинг з останнього, фактично ще в 1970-х рр. вводить у науковий обіг це поняття, а також вперше наголошує на зв'язку між метапізнанням і процесом навчальної діяльності (Flavell, 1976). С. Тобіас і Г. Еверсон окреслюють і аналізують компонентну модель метапізнання, описують важливість точності моніторингу знань (Tobias, 1996). А. Коріат аналізує метапізнання як структуру свідомості, наголошує на тому, що моніторинг є суб'єктивною оцінкою нашого власного знання (Koriat, 2000), Г. Шро та Д. Мошман описують основні метакогнітивні теорії, виділяючи в метапізнанні метакогнітивне знання та метакогнітивну регуляцію (Schraw, 1995); Т. Доцевич характеризує теоретико-методологічні підходи до діагностики метапізнання як психологічного феномену (Доцевич, 2013), у працях Є. Савіна подається опис досліджень різних аспектів метакогнітивного моніторингу, зокрема встановлення ролі предметного знання в конкретній сфері у процесі метакогнітивного моніторингу успішності виконання тестів знань тощо (Савин, 2014).

Мета статті полягає у проведенні теоретичного аналізу вивчення метакогнітивного моніторингу та його зв'язку з ефективною навчальною діяльністю студентів у ЗВО. У зв'язку з поставленою метою в дослідженні використані теоретичний метод, тобто системно-структурний аналіз і узагальнення наукових результатів із дослідження проблем метакогнітивного моніторингу в навчальній діяльності студентів, а також концептуальне порівняння і моделювання.

3. Результати та дискусії

Процеси метакогнітивного моніторингу співвідносяться як із зовнішніми, так і з особистісними чинниками, які характеризують людину як суб'єкта пізнання. Так, до особистісних чинників належать рівень інтелекту, здатність до самомоніторингу, налаштованість на виконання, наполегливість, активність, позитивні емоції, мотивація та самооцінка, індивідуальні відмінності (вік, характер), настрої тощо (Балашов, 2018). К. Кейсі та Р. Уотсон наголошують, що в основі зв'язку «точність – упевне-

ність» лежать чотири чинники: складність завдання, вплив зворотного зв'язку, мотивація суб'єктів та їхні навички виконання завдань (Августюк, 2015; Балашов, 2019).

Варта уваги теорія П. Вінне про те, що моніторинг може визначати невідповідності між цілями та досягненнями, тоді як метакогнітивний моніторинг визначає різницю між планами щодо досягнення цілей і використаним для цього процесом (Winne, 2010). Це пояснюється тим, що на метакогнітивному рівні має місце усвідомлення суб'єктом пізнання цих процесів, спостереження та контроль за ними, здійснюється вплив на них.

А. Коріат аналізує природу моніторингу як суб'єктивну оцінку нашого власного знання. Суб'єктивний моніторинг знання, тобто знання про знання, є одним із визначальних конструктів свідомості, оскільки свідомість включає в себе не лише те, що я щось знаю, але й те, що я знаю, що я не знаю. Тому знання та метазнання є структурними компонентами свідомості. Саме тому А. Коріат відводить метакогнітивному моніторингу та контролю основне місце у структурі свідомості (Koriat, 2000). Для С. Тобіаса метапізнання є комплексом знань когнітивних процесів (знання про метапізнання), моніторингу когнітивних процесів і процесів навчання, а також контроль за ними. Ці компоненти організовані в певну ієрархічну систему (Tobias, 1996).

Оскільки до метапізнання належать два основні аспекти – рефлексивний (знання людини про власне пізнання, уявлення про можливості й обмеження власної пізнавальної сфери) та регулятивний (стратегії, інтелектуальні навички, за допомогою яких людина здатна контролювати власне пізнання і керувати ним), то саме до регулятивного аспекту метапізнання і належить метакогнітивний моніторинг як навичка, що відстежує процес і результат виконання будь-якого пізнавального завдання (Tobias, 1996).

Найчастіше метакогнітивний моніторинг прийнято розглядати невіддільно від метакогнітивного контролю. Так, Дж. Данлоскі та Дж. Меткалф визначають метакогнітивний моніторинг як оцінку поточної пізнавальної діяльності, тоді як під метакогнітивним контролем розуміють регуляцію поточної пізнавальної діяльності, наголошуючи на неможливості існування метакогнітивного контролю без моніторингу того, що відбувається в наших процесах мислення (Dunlosky, 2009).

А. Валдез визначає метакогнітивний моніторинг як оцінку індивідом власного знання, тобто знання важливих для пізнання стратегій і знання умов, за допомогою

яких можна встановити, коли і яким чином краще нівелювати стратегії, що мають згубний вплив на процес навчання (Valdez, 2013). Метакогнітивний моніторинг, будучи важливою метакогнітивною навичкою індивіда оцінювати власні процеси пізнання, дає змогу суб'єктам навчального процесу оцінити необхідні дії та використати відповідні стратегії в разі невдачі (Schraw, 1995). Метакогнітивний контроль, своєю чергою, належить до здатності особи відбирати, управляти власним знанням і регулювати його (Valdez, 2013), інакше кажучи, управляти пізнавальною діяльністю (Balashov, 2018) таким чином, щоб якнайефективніше сприяти об'єктивності функціонування процесів навчальної діяльності (Valdez, 2013). П. Вінне проектує таку собі формулу, де метакогнітивний моніторинг і метакогнітивний контроль є складовими частинами саморегульованого процесу навчання (Winne, 2010).

Саме на важливість метакогнітивної перспективи у процесі навчання звертає увагу К. Тіеде. Результатом моніторингу є взятє за основу регулятивне навчання (наприклад, вирішується, чи є необхідність у тому, щоб продовжувати вивчати матеріал) (Thiede, 1999).

Проблемі вивчення метакогнітивного моніторингу присвячено багато праць вітчизняних і закордонних учених: Л. Регуш пише про метакогнітивний моніторинг як умову адекватності оцінки і прогнозування майбутнього (Регуш, 2003); Т. Довгалюк розглядає механізми функціонування метакогнітивного моніторингу (Довгалюк, 2015); І. Пасічник і Р. Каламаж метакогнітивний моніторинг розглядається як регулятивний аспект метапізнання (Пасічник та ін., 2014); Н. Розумовською обґрунтовується важливість вивчення метакогнітивного моніторингу (Разумовская, 2017); О. Савченко розглядає метакогнітивний моніторинг як один із проявів метакогнітивних ресурсів (Савченко, 2016).

Метакогнітивний моніторинг можна розглядати як процес, який відноситься до знань когнітивних процесів або результатів цих когнітивних процесів. Як зазначають С. Вард і Г. Кларк, метакогнітивний моніторинг повинен забезпечити плавне й адекватне, згідно з обраною стратегією мислення (серед яких виділяють використання пауз, перечитування, самотестування), спрямоване на виправлення когнітивного викривлення (Ward & Clark, 1989). Метакогнітивний моніторинг забезпечує особистість знаннями щодо ухвалення рішення про необхідну інформацію та визначає необхідність повторного вивчення.

Авторами пропонуються різні підходи до визначення метакогнітивного моніторингу. Так, Є. Савін визначає метакогнітивний моніторинг як навичку, яка являє собою відстеження процесу та результату вирішення будь-якого пізнавального завдання (Савін, 2014). Т. Нельсоном і Л. Наренсом пропонується таке визначення метакогнітивного моніторингу – це потік інформації з об'єктивного рівня (діяльність когнітивних процесів, характеристики завдання й інформації, час, умови) до метарівня (знання про діяльність когнітивних процесів) (Nelson, 1990). І. Пасічник та Р. Каламаж розглядають метакогнітивний моніторинг як здатність до оцінки поточного стану когнітивної активності та спрямований на відстеження того, чи суб'єкт правильно вирішує поставлену проблему, а також на встановлення рівня розуміння опрацьованого матеріалу (Пасічник та ін., 2014). М. Августюк метакогнітивним моніторингом навчальної діяльності називає відстеження суб'єктом власної пізнавальної активності та її результатів у процесі навчання (Августюк, 2015).

У результаті проведеного аналізу теоретичних підходів до визначення метакогнітивного моніторингу можемо простежити особливості його розуміння (Табл. 1). Так, одними авторами метакогнітивний моніторинг розглядається як процес (М. Августюк, Т. Нельсон, Л. Наренс) та як навичка (І. Пасічник, Р. Каламаж, Є. Савін). Фактично, під час дослідження того ж явища науковці вивчають його процесуальний (як відбувається метакогнітивний моніторинг) та змістовний боки (його точність).

Дж. Флейвел запропонував модель метакогнітивного моніторингу, основою якої стала взаємодія між чотирма типами явищ: метакогнітивне пізнання, метакогнітивні цілі та завдання, метакогнітивні стратегії та мисленнєві дії (Dunlosky, 2009). Метакогнітивний моніторинг охоплює метакогнітивні стратегії контролю. Основними тут є планування, моніторинг процесу навчання, адаптація до різноманітних вимог,

завдань і неочікуваних труднощів (Balashov et al., 2018).

На думку Є. Савіна, результат метакогнітивного моніторингу визначається двома чинниками: рівнем розвитку загальних метакогнітивних навичок і рівнем володіння предметно-специфічним знанням. Зазначені вище дослідники наголошують на проблемі співвідношення узагальнених і предметно-специфічних метакогнітивних процесів, серед яких метакогнітивний моніторинг (Савін, 2014). Специфіка метакогнітивних процесів полягає в тому, що вони водночас когнітивні та регулятивні процеси, спрямовані на отримання інформації про власну пізнавальну діяльність, виконують функцію свідомого внутрішнього контролю за пізнавальними процесами і стратегіями (Лазарева, 2012).

Метакогнітивні знання складаються зі знань людини про себе як суб'єкта пізнання і чинників, які впливають на процес пізнання. Процеси метакогнітивного моніторингу співвідносяться як із зовнішніми, так і з особистісними чинниками, які характеризують людину як суб'єкта пізнання. Так, до особистісних чинників належать рівень інтелекту, здатність до самомоніторингу, налаштованість на виконання, наполегливість, активність, позитивні емоції, мотивація та самооцінка, індивідуальні відмінності (вік, характер), настрої, налаштованість на ефективність виконання, статеві відмінності у винесенні суджень (Пасічник та ін., 2014).

Прикладом проблематизації може слугувати зіставлення студентом суб'єктивних оцінок власного знання під час відповідей на тестові завдання з об'єктивними даними тестування, які він згодом отримує від педагога у вигляді зворотного зв'язку. Саме зворотний зв'язок виступає умовою, за допомогою якої можна підвищити рівень і якість навчальної діяльності, виявити помилки та методично виправити їх у подальшій роботі (Фомин, 2012; Доцевич, 2013).

Таблиця 1

Теоретичні підходи до визначення метакогнітивного моніторингу

Учений	Визначення метакогнітивного моніторингу
Є. Савін	Навичка, що полягає у відстеженні процесу та результату вирішення будь-якого пізнавального завдання.
Т. Нельсон, Л. Наренс	Потік інформації з об'єктивного рівня (діяльність когнітивних процесів, характеристики завдання й інформації, час, умови) до метарівня (знання про діяльність когнітивних процесів).
І. Пасічник, Р. Каламаж	Здатність до оцінювання поточного стану когнітивної активності, спрямована на відстеження того, чи суб'єкт правильно вирішує поставлену проблему, а також на встановлення рівня розуміння опрацьованого матеріалу.
М. Августюк	Відстеження суб'єктом власної пізнавальної активності та її результатів у процесі навчання.

Дослідження процесів метакогнітивного моніторингу під час навчальної діяльності найчастіше пов'язано із впливом на її успішність і ефективність, операціоналізація поняття «метакогнітивний моніторинг» здійснюється у процесах виміру різних типів суджень індивіда про власні знання та пізнавальні акти на різних етапах вирішення будь-якого завдання. На основі теоретичного аналізу можна виділити такі твердження:

1. Високі показники розвитку метакогнітивного моніторингу, що вимірюються за допомогою різних варіантів опитувальників, позитивно корелюють із навчальними досягненнями студентів, а також з успішністю виконання тестів знань.

2. Студенти, які демонструють низькі показники виконання тестів контролю знань, а також невисоку академічну успішність, схильні до переоцінки своїх знань, тобто їм притаманне таке явище, як ілюзія знання, що негативно відбивається на загальному рівні метакогнітивного моніторингу такого студента під час навчальної діяльності;

3. Студенти, що показують більш точний метакогнітивний моніторинг успішності виконання тестів контролю знання, мають більш високі бали за цими тестами, а також мають високі показники навчальної успішності у ЗВО.

Здійснивши теоретичний аналіз основних змістових характеристик метакогнітивного моніторингу та вивчивши його особливості у процесі навчальної діяльності, ми дійшли висновку, що метакогнітивний моніторинг є важливою складовою частиною ефективно навчальної діяльності, оскільки дає змогу суб'єктам навчання відстежувати

процес і результат виконання будь-якого пізнавального завдання, отже, оцінювати власне знання.

Висновки

Необхідність вивчення метакогнітивного моніторингу зумовлена його впливом на успішність здійснення навчальної діяльності студентів. У результаті критичного аналізу наукових джерел і праць ми помітили відсутність єдиного підходу до визначення поняття метакогнітивного моніторингу та структури процесів метапізнання особистості під час навчального процесу. Тому даний дисонанс ускладнює методологічне вивчення цього феномену особистості й унеможливорює отримання об'єктивних результатів, оскільки кожний підхід і автор розуміють метакогнітивний моніторинг по-іншому, виділяючи різноманітні складові частини та чинники, які визначають успішний перебіг даного процесу.

Шляхом узагальнення теоретичних праць ми виокремили, що метакогнітивний моніторинг навчальної діяльності – це здатність суб'єкта до оцінки поточного стану когнітивної активності, спрямована на відстеження того, чи правильно суб'єкт вирішує поставлену проблему, а також на встановлення рівня розуміння опрацьованого матеріалу.

Перспективи подальших наукових досліджень вбачаємо в емпіричному вивченні процесу метакогнітивного моніторингу під час навчальної діяльності студентів і розробленні власного авторського психодіагностичного інструментарію, який міг би об'єктивно оцінити перебіг метакогнітивного моніторингу особистості на основі аналізу академічної успішності та навчальної діяльності студента загалом.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Августюк М. Особистісні чинники об'єктивності метакогнітивного моніторингу. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія «Педагогіка. Психологія»* : збірник наукових праць. 2015. Вип. 1 (16). С. 12–17.
2. Балашов Е. Теоретичні підходи до вивчення факторів мотивації саморегульованого навчання студентів. *Теорія і практика сучасної психології*. 2019. № 1 (2). С. 10–16.
3. Балашов Е. Психологічні особливості рефлексії в навчальній діяльності студентів. *Актуальні проблеми психології* : збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Т. XIV : Методологія і теорія психології. 2018. Вип. 1. С. 26–44.
4. Довгалоук Т. Поняття мислення як метакогнітивного процесу у психологічній науці. *Молодий вчений*. 2015. № 10 (25). Ч. 2. С. 184–188.
5. Доцевич Т. Шляхи та засоби діагностики метакогнітивної компетентності викладачів. *Вісник Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди. Психологія*. 2013. Вип. 46. Ч. 2. С. 62–75.
6. Дубовицкая Т. К проблеме диагностики учебной мотивации. *Вопросы психологии*. 2005. № 3. С. 73–78.
7. Карпов А. Рефлексивность как психическое свойство и методика ее диагностики. *Психологический журнал*. 2003. Т. 24. № 5. С. 45–57.
8. Кашапов М. Творческая деятельность профессионала в контексте когнитивного и метакогнитивного подходов. Ярославль, 2012. 384 с.
9. Корнилова Т. Модификация опросников К. Двек в контексте изучения академических достижений студентов. *Психологический журнал*. 2008. Т. 29. № 3. С. 86–100.
10. Лазарева О. Формирование метакогнитивной регуляции понимания научного текста. *The Emissia. Offline. Letters* : научно-педагогический журнал. 2012. URL: <http://www.emissia.org/offline/2012/1843.htm> (дата звернення: 10.07.2019).

11. Пасічник І., Каламаж Р., Августюк М. Метакогнітивний моніторинг як регулятивний аспект мета пізнання. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Психологія і педагогіка». Тематичний випуск «Актуальні проблеми когнітивної психології». 2014. № 28. С. 3–16.
12. Разумовская Н. Влияние обратной связи различного типа на метакогнитивный мониторинг решения тестов знаний. *European Social Science Journal*. 2015. № 2. С. 175–182.
13. Ругуш Л. Психология прогнозирования: успехи в познании будущего. Санкт-Петербург : Речь, 2003. 352 с.
14. Савин Е. Метакогнитивный мониторинг в решении учебных задач: соотношение обобщенных и предметно-специфических навыков. *Шестая международная конференция по когнитивной науке : тезисы докладов*. 2014. С. 533–534.
15. Савченко О. Рефлексивна компетентність як важливий фактор організації системи рефлексивного досвіду на особистісному рівні. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Психологічні науки». 2016. № 1. С. 98–105.
16. Фомин А. Эвристика доступности и метакогнитивный мониторинг решения учебных задач студентами. *Психология : Вестник Брянского государственного университета*. 2012. № 1. С. 175–179.
17. Хомуленко Т. Метапам'ять: наукові підходи та експериментально-інтроспективна методика дослідження. *Вісник Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди*. Серія «Психологія». 2014. № 49. С. 193–211
18. Шварцер Р. Русская версия шкалы общей самоэффективности Р. Шварцера и М. Ерусалема. *Иностранная психология*. 1996. № 7. С. 71–76.
19. Balashov E., Pasichnyk I., Kalamazh R. Self-Monitoring and Self-Regulation of University Students in Text Comprehension. *Psycholinguistics*. 2018. V. 24 (1). P. 27–42.
20. Dunlosky J. Metacognition : A Textbook for Cognitive, Educational, Life Span and Applied Psychology. SAGE Publications Inc., 2009. 344 p.
21. Flavell J. Metacognition and Cognitive Monitoring: A New Area of Cognitive-Developmental Inquiry. *American Psychologist*. 1979. Vol. 34 (10). P. 906–911.
22. Koriat A. The Feeling of Knowing: Some Metatheoretical Implications for Consciousness and Control. *Consciousness and Cognition*. 2000. Vol. 9. P. 149–171.
23. Nelson T. Metamemory: a theoretical framework and new findings. *Psychology of Learning and Motivation / In G. Browner (Ed.)*. New York Academic press, 1990. P. 125–147.
24. Schraw G. Metacognitive Theories. *Educational Psychology Review*. 1995. Vol. 7. № 4. P. 351–371.
25. Thiede K.W. The Importance of Monitoring and Self-Regulation during Multitrial Learning. *Psychonomic Bulletin and Review*. 1999. Vol. 6. № 4. P. 662–667.
26. Tobias S. Assessing Metacognitive Knowledge Monitoring. *Issues in the Measurement of Metacognition / G. Schraw et al.* Lincoln NE : Buros Institute of Mental Measurement, 1996. P. 147–222.
27. Valdez A. Student Metacognitive Monitoring: Predicting Test Achievement from Judgment Accuracy. *International Journal of Higher Education*. 2013. Vol. 2 (2). P. 141–146.
28. Ward S.B., Clark H.T. The effect of feedback on the illusion of knowing and comprehension monitoring of college students. *Paper Educational Research Association*. 1989. 18 p.
29. Winne P.H. Bootstrapping Learner's Self-Regulated Learning. *Psychological Test and Assessment Modeling*. 2010. Vol. 52. № 4. P. 472–490.

REFERENCES:

1. Avhustiuk, M.M. (2015). Osobystisni chynnyky obiektyvnosti metakohnityvnoho monitorynhu [Personal Factors of Objectivity of Metacognitive Monitoring]. *Visnyk Natsionalnoho Aviatyinoho Universytetu – Bulletin of the National Aviation University. Series: Pedagogy. Psychology*. Vol. 1 (16), 12–17 [in Ukrainian].
2. Balashov, E.M. (2019). Teoretychni pidkhody do vyvchennia faktoriv motyvatsii samorehuliovanoho navchannia studentiv [Theoretical Approaches to Studying Factors of Students' Self-Regulated Learning]. *Teoriia i praktyka suchasnoi psykholohii – Theory and Practice of Modern Psychology*. №. 1 (2), 10–16 [in Ukrainian].
3. Balashov, E.M. (2018). Psykholohichni osoblyvosti refleksii v navchalnii dialnosti studentiv [Psychological Characteristics of Reflexivity in Learning Activity of Students]. *Aktualni problemy psykholohii: Zbirnyk naukovykh prats Instytutu psykholohii imeni H.S.Kostiuka NAPN Ukrainy. Tom XIV: Metodolohiia I teoriia psykholohii – Current Issues of Psychology: Collection of Scientific works of H.S.Kostiuk Institute of Psychology of NAPS of Ukraine. Volume XIV: Methodology and Theory of Psychology*. Vol.1, 26–44 [in Ukrainian].
4. Dovhaliuk, T.A. (2015). Poniattia myslennia jak metakohnityvnoho protsesu u psykholohichnii nautsi [Concept of Thinking as Metacognitive Process in Psychological Science]. *Molodyi vchenyi – Young Scientist*. №10 (25). Part 2, 184–188 [in Ukrainian].
5. Dotsevykh, T.I. (2013). Shliakhy ta zasoby diahnostryky metakohnityvnoi kompetentnosti vykladachiv [Ways and Means of Diagnostics of Metacognitive Competency of Teachers]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. H.S.Skovorody. Psykholohia – Bulletin of H.S.Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University. Psychology*. Vol.46, P.2, 62–75 [in Ukrainian].
6. Dubovitskaya, T.D. (2005). K probleme diagnostiki uchebnoi motyvatsyi [About Problem of Diagnostics of Learning Motivation]. *Voprosy psikhologii – Problems of Psychology*. № 3, 73–78 [in Russian].
7. Kaprov, A.V. (2003). Refleksivnost kak psikhologicheskoye svoistvo I metodika yeye diagnostiki [Reflexivity as Psychological Characteristics and Methodology of its Diagnostics]. *Psikhologicheskii zhurnal – Psychological Journal*, Vol. 24, № 5, 45–57 [in Russian].

8. Kashapov, M.M. (2012). *Tvorcheskaya deyatelnost professionala v kontekste kognitivnogo i metakognitivnogo podkhodov* [Creative Activity of a Professional in the Context of Cognitive and Metacognitive Approaches]. Yaroslavl: YarGU [in Russian].
9. Kornilova, T.V. (2008). *Modifikatsiya oprosnikov K.Dvek v kontekste izucheniya akademicheskikh dostizheniy studentov* [Modification of Questionnaires of K.Dvek in the Context of Studying Academic Achievements of Students]. *Psikhologicheskii zhurnal – Psychological Journal*, Vol. 28, #3, 86–100 [in Russian].
10. Lazareva, O.V. (2012). *Formirovaniye metakognitivnoy regulyatsyi ponimaniya nauchnogo teksta* [Formation of Metacognitive Regulation in Understanding a Scientific Text]. *Nauchno-pedagogicheskiy zhurnal “The Emissia. Offline Letters” – Scientific and Pedagogical Journal “The Emissia, Offline. Letters”* [e-resource]. Mode of Access: <http://www.emissia.org/offline/2012/1843.htm> [in Russian].
11. Pasichnyk, I.D. Kalamazh, R.V. & Avhustiuk, M.M. (2014). *Metakohntivnyi monitorynh iak rehuliatyvnyi aspekt metapiznannia* [Metacognitive Monitoring as Regulatory Aspect of Metaknowledge]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu “Ostrozka Akademia”. Seria “Psykhoholia I pedahohika”. Tematychnyi vypusk “Aktualni problemy kohnitivnoi psykhoholii” – Scientific Notes of the National University of Ostroh Academy. Series “Psychology and Pedagogy”. Thematic Issue “Actual Problems of Cognitive Psychology”*, № 28, 3–16 [in Ukrainian].
12. Razumovskaya, N.N. (2015). *Vlyaniya obratnoy svyazi razlichnogo tipa na metakognitivnyi monitoring resheniya testov znaniy* [Impact of Feedback of Different Types on Metacognitive Monitoring in Execution of Knowledge Tests]. *European Social Science Journal*. №2, 175–182 [in Russian].
13. Regush, L.A. (2003). *Psikhologiya prognozirovaniya: uspekhi v poznanii budushchego* [Psychology of Forecasting: Successes in Learning the Future]. Saint-Petersburg: Rech [in Russian].
14. Savin, E.Y. (2014). *Metakognitivnyi monitoring v reshenii uchebnykh zadach: sootnosheniye obobshchennykh i predmetno-spetsyfycheskikh navykov* [Metacognitive Monitoring in Solving Learning Tasks: Ratio between General and Subject-Specific Skills]. *6th International Conference in Cognitive Sciences. Abstract of Presentations*, 533–534 [in Russian].
15. Savchenko, O.V. (2016). *Refleksyvna kompetentnist iak vazhlyvyi factor orhanizatsii refleksyvnoho dosvidu na osobystisnomu rivni* [Reflexive Competency as Important Factor of Organization of System of Reflexive Experience at Personality Level]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seria: Psykhologichni nauky – Scientific Bulletin of Kherson State University. Series: Psychological Sciences*, №1, 98–105 [in Ukrainian].
16. Fomin, A.E. (2012). *Evristika dostupnosti I metakognitivnyi monitoring resheniya uchebnykh zadach studentami* [Heuristics of Availability and Metacognitive Monitoring in Execution of Learning Tasks by Students]. *Psikhologiya: Vestnik Bryanskogo Gosuniversiteta – Psychology: Bulletin of Bryansk State University*, №1, 175–179 [in Russian].
17. Khomulenko, T.B. (2014). *Metapamiat: naukovi pidkhody ta eksperymentalno-introspektyvna metodyka doslidzhennia* [Metamemory: Scientific Approaches and Experimental-Introspective Methodology of Research]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. H.S.Skovorody. Seria “Psykhoholia” – Bulletin of H.S.Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University. Series “Psychology”*. Vol.49, 193–211 [in Ukrainian].
18. Shvartser, R. (1996). *Russkaya versiya shkaly obshchey samoeffektivnosti R. Shvartsera I M. Erusalema* [Russian version of R. Shvartser and M. Erusalem’s scale of general self-efficacy]. *Inostrannaya psikhologiya – Foreign Psychology*, #7, 71–76 [in Russian].
19. Balashov E., Pasichnyk I., Kalamazh R. (2018). *Self-Monitoring and Self-Regulation of University Students in Text Comprehension*. *Psycholinguistics*. V. 24 (1), 27–42.
20. Dunlosky, J. (2009). *Metacognition: A Textbook for Cognitive, Educational, Life Span and Applied Psychology*. SAGE Publications, Inc., 344 p.
21. Flavell, J. H. (1979). *Metacognition and Cognitive Monitoring: A New Area of Cognitive-Developmental Inquiry*. *American Psychologist*. Vol. 34 (10). 906–911.
22. Koriat, A. (2000). *The Feeling of Knowing: Some Metatheoretical Implications for Consciousness and Control*. *Consciousness and Cognition*. Vol. 9, 149–171.
23. Nelson, T. (1990). *Metamemory: a theoretical framework and new findings*. *Psychology of Learning and Motivation*. In G. Browner (Ed.). New York Academic press, 125–147.
24. Schraw, G. (1995). *Metacognitive Theories*. *Educational Psychology Review*. Vol. 7, No. 4, 351–371.
25. Thiede, K.W. (1999). *The Importance of Monitoring and Self-Regulation during Multitrial Learning*. *Psychonomic Bulletin and Review*. Vol. 6, No. 4, 662–667.
26. Tobias, S. (1996). *Assessing Metacognitive Knowledge Monitoring*. In G. Schraw and J. Impala (Eds.), *Issues in the Measurement of Metacognition*. Lincoln NE: Buros Institute of Mental Measurement, 147–222.
27. Valdez, A. (2013). *Student Metacognitive Monitoring: Predicting Test Achievement from Judgment Accuracy*. *International Journal of Higher Education*. –Vol. 2 (2), 141–146.
28. Ward, S.B. & Clark, H.T. (1989). *The effect of feedback on the illusion of knowing and comprehension monitoring of college students*. *Paper Educational Research Association*, 18 p.
29. Winne, P.H. (2010). *Bootstrapping Learner’s Self-Regulated Learning*. *Psychological Test and Assessment Modeling*. Vol. 52, № 4, 472–490.